

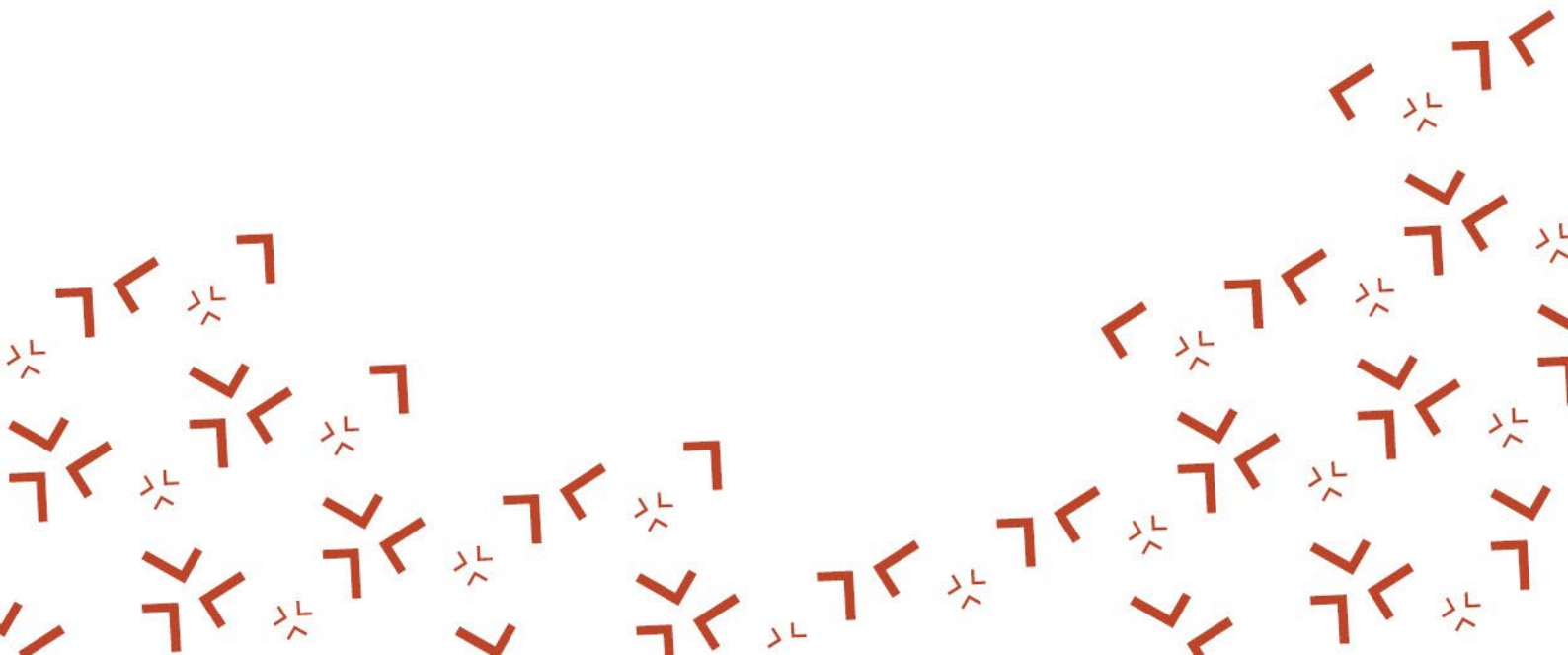
Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Viinämäki, L. 2025. Havaintoja naisten ja miesten tutkinto-opiskelusta ja työttömyydestä. Lumen – Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti. (1/2025).

URL: <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/lumenlehti/2025/02/06/havaintoja-naisten-ja-miesten-tutkinto-opiskelusta-ja-tyottomyydesta/>

Havaintoja naisten ja miesten tutkinto-opiskelusta ja työttömyydestä

Leena Viinamäki, YTT, dosentti, yliopettaja, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: koulutustaso, työttömyys, koulutus- ja työmarkkinoiden segregaatio

Johdanto

Artikkelissa kuvaan alueellista sukupuolen (miehet, naiset) mukaista koulutuksen ja työttömyyden eriytymistä. Artikkelin tilastoaineistot muodostuvat keskiasteen ja korkea-asteen tutkintoja suorittaneiden osuuksien (% 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan) sekä työttömien osuuksien (% työvoimasta sukupuolen mukaan) esittelystä koko maassa, Lapin maakunnassa ja sen seutukunnissa ja kunnissa vuosina 2014–2023. Tilastolähteenä on Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki (<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>). Lisäksi esittelen artikkelissa esimerkinomaisesti koulutus- ja työmarkkinoihin kytkeytyvää kvalifikaatio- ja segregaatiokeskustelua.

Suomessa tapahtunut elinkeinorakenteen muutos alkutuotannosta palvelu- ja tietotyöhön heijastuu sekä työvoiman kvalifikaatiotarpeisiin että työvoimatarpeeseen (Väänänen & Turtiainen 2014; Pylkkänen 2022). Koulutus- ja työmarkkinat ovat murroksessa väestön ikääntymisen, pienevien ikäluokkien, elinkeinorakenteen ja palkkatyön merkityksen muuttumisen sekä automatisaatio-, digitalisaatio- ja globalisaatiokehitysten myötä.

Havaintoja työelämän kvalifikaatiotarpeista

Sekä opiskelun että työllistymisen kannalta työelämän kvalifikaatiovaatimukset luovat keskeiset reunaehdot eli millaisia ovat työelämän reaaliaikaiset ja lähitulevaisuuden kvalifikaatiovaatimukset. Kvalifikaatioluokituksista voidaan erottaa kolme pääkategoriaa: 1) geneeriset osaamiset, 2) yleiset työelämäosaamiset 3) sekä ammattialakohtaiset osaamiset, jotka voidaan edelleen jakaa kahteen alakategoriaan eli helposti havaittavissa, kuvattavissa ja mitattavissa oleviin ns. koviin kvalifikaatioihin

ja vaikeammin mitattavissa oleviin usein asenteisiin liittyviin ns. pehmeisiin kvalifikaatioihin (OSAAMINEN 2035 2019, 18–20).

Taulukossa 1. on kuvattuna ILO:n erittely 2000-luvun osaamistarpeista, jotka perustuvat kirjallisuuskatsaukseen ja analyysiin kansainvälisistä ja kansallisista ydinosaamisen viitekehysistä kvalifikaatiotarpeineen sekä 500 saksalaiselle yritykselle ja julkisen sektorin viranomaiselle tehdyn kyselyn lähitulevaisuuden (5 vuotta) osaamistarveanalyysi työvoiman osaamistarpeista, joita oppilaitoksissa pitäisi opettaa (ml. perustutkinnot & täydennyskoulutus) (ILO 2021, 25–26; Winde & Klier 2021, 6).

Taulukko 1. Kvalifikaatiotarpeita neljän pääkategorian mukaan.

Pää-kategoria	ILO:n viitekehys ydintaidoista 2000-luvulla Lähde: ILO 2021. Global framework on core skills for life and work in the 21st century.	Neljä pääkategoriaa tulevaisuuden taidoista Lähde: Winde, M. & Klier, J. 2021. Future Skills 2021. 21 Kompetenzen für eine Welt im Wandel.
1.	Sosiaaliset ja emotionaaliset taidot ✓ viestintä ✓ yhteistyö- ja tiimityö ✓ konfliktinratkaisu- ja neuvottelu ✓ tunneäly	Tekniset taidot ✓ data-analyysi ja tekoäly ✓ ohjelmistojen kehittäminen ✓ käyttäjäkeskeinen muotoilu ✓ tietotekninen arkkitehtuuri ✓ laitteistojen ja robotiikan kehittäminen ✓ kvanttilaskenta
2.	Kognitiiviset ja metakognitiiviset taidot ✓ perusluku ✓ analyttinen ja kriittinen ajattelu ✓ luova ja innovatiivinen ajattelu ✓ strateginen ajattelu ✓ ongelmanratkaisu- ja päätöksenteko ✓ itsereflektio ja oppimaan oppiminen ✓ tiedon keräämis-, järjestämis- ja analysointiosaaminen ✓ suunnittelu ja organisointiosaaminen ✓ urajohtaminen	Keskeiset digitaaliset taidot ✓ digilukutaito ✓ digietikka ✓ digitaalinen yhteistyö ✓ digioppiminen ✓ työskentelyn ketteryys
3.	Digitaaliset perustaidot ✓ peruslaitteistojen käyttötaito ✓ perusohjelmistojen käyttötaito ✓ turvallinen verkkoympäristössä toimimistaito	Klassiset taidot ✓ ratkaisuosaaminen ✓ luovuus ✓ yrittäjähenkisyys ja oma-aloitteisuus ✓ kulttuurienvälinen viestintä ✓ selviytymiskyky
4.	Vihreän siirtymän perustyötaidot ✓ ympäristötietoisuus ✓ jätteiden vähentäminen ja jätehuolto ✓ energia- ja vesitehokkuus	Muutostaidot ✓ arviointiosaaminen ✓ innovaatio-osaaminen ✓ päämäärätietoisuus ✓ muutostaidot ✓ kyky osallistua dialogiin ja konflikteihin

Työmarkkinoiden uusimmat keskeisimmät muutokset liittyvät erilaisiin teknisiin kvalifikaatiotarpeisiin digitalisaation, robotisaation ja tekoälyn hyödyntämismahdollisuuksien lisääntyessä ja arkipäiväistyessä sekä vihreään siirtymään liittyvään osaamiseen ja tietoisuuteen perinteisten ammattitaitojen lisäksi. (ILO 2021; Winde & Klier 2021.)

Taulukossa 2. on kuvattuna World Economic forumin TOP 10 listauksia kvalifikaatiotarpeista vuosina 2018 ja 2024 sekä ennakkointiarvio vuosille 2025–2030. Future of Jobs -raportin 2025 kvalifikaatiotarvekyselyn taustalla on yli 1000 työnantajaorganisaatiota, jotka edustavat yli 14 miljoonaa työntekijää 22 toimialaklusterissa ja 55 taloutta ympäri maailmaa. Kysely on toteutettu Maailman talousfoorumin verkoston yhteistyökumppaneille. (Future of Jobs Report 2025, 5, 286–289.)

Taulukko 2. Kvalifikaatiovaatimuksia TOP 10 vuosina 2018, 2024 ja ennakkointia vuosille 2025–2030.

TOP 10	Kvalifikaatiovaatimukset 2018, Lähde: The Future of Jobs Report 2018, 12.	Peruskvalifikaatiot 2025 Lähde: Future of Jobs Survey 2024, 35.	Nousevat kvalifikaatiot, 2025-2030 Lähde: Future of Jobs Survey 2024, 37.
5.	Analyttinen ajattelu ja innovointi	Analyttinen ajattelu	Tekoäly ja massadata
6.	Monimutkaisten ongelmien ratkaiseminen	Selviytymiskyky, joustavuus ja ketteruus	Verkot ja kyberturvallisuus
7.	Kriittinen ajattelu ja analysointi	Johtajuus ja sosiaalinen vaikuttaminen	Teknologinen lukutaito
8.	Aktiivinen oppiminen ja oppimisstrategiat	Luova ajattelu	Luova ajattelu
9.	Luovuus, omaperäisyys ja aloitteellisuus	Motivaatio ja itsetunto	Selviytymiskyky, joustavuus ja ketteruus
10.	Yksityiskohtiin keskittyminen, luotettavuus	Teknologinen lukutaito	Uteliaisuus ja elinikäinen oppiminen
11.	Emotionaalinen älykkyys	Empatia ja aktiivinen kuuntelu	Johtajuus ja sosiaalinen vaikuttaminen
12.	Järkeily, ongelmanratkaisu ja ideointi	Uteliaisuus ja elinikäinen oppiminen	Lahjakuuden hallinta
13.	Johtaminen ja sosiaalinen vaikuttaminen	Lahjakuuden hallinta	Analyttinen ajattelu
14.	Koordinointi ja ajan hallinta	Palvelulähtöisyys ja asiakaspalvelu	Ympäristönsuojelu

Vuodesta 2018 vuoteen 2025 tultaessa erilaisten digitaalisten taitojen merkitys (erit. tekoälyn ja massadatan hallintataidot) korostuu myötäillen yhteiskunnan digitalisoitumisprosessia työ- ja yksityiselämässä. Myös luova ja analyttinen ajattelu sekä elinikäisen oppimisen

taidot ovat keskeisiä lähitulevaisuuden kvalifikaatiotarpeita. (Future of Jobs Report 2025, 37.)

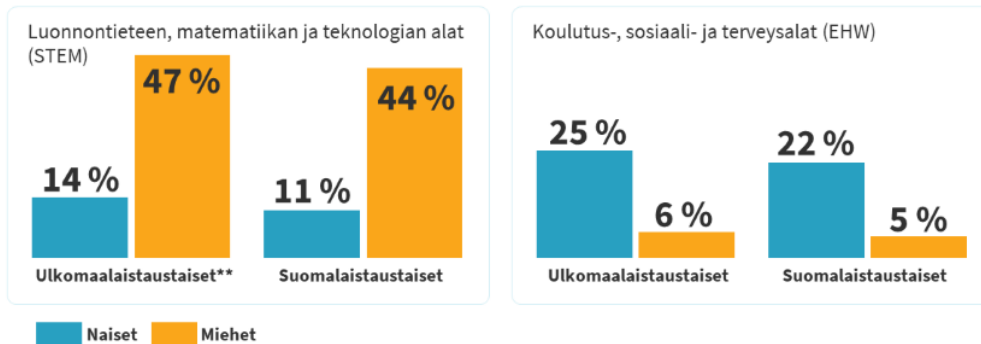
Taulukoissa 1.–2. esiteltyjen yleisten kvalifikaatiotarve-erittelyiden lisäksi kvalifikaatiotarpeet eriytyvät toimialoittain ja ammateittain (ks. esim. Future of Jobs Report 2025, 42–65; Viinamäki & Saari 2018). Kvalifikaatio- ja koulutustarpeita uudelleenrakenteistavat elinkeinorakenteen muutoksen lisäksi yhteiskunnan digitalisoituminen (mm. verkko- ja alustapohjainen työskentely ja asiointi) sekä ennakoimattomat tilanteet (esim. koronapandemia) (ks. esim. Klös ym. 2020). Eriasteisia tutkintoja tuottavat oppilaitokset ovat avainasemassa muuttuviin ja uudistuviin kvalifikaatiotarpeisiin vastaamisessa perustutkintojen ja tutkinto-osaamisen päivittämisen osalta.

Havaintoja koulutusmarkkinasegregaatiosta

Suomessa koulutus- ja työmarkkinat ovat vahvasti segregoituneet sukupuolen mukaan sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti. Horisontaalisessa segregaatiossa opinto- ja ammattialat jakautuvat mies- ja naisvaltaisiin aloihin. Vertikaalisessa segregaatiossa miehet ja naiset työskentelevät työpaikkahierarkkisesti palkkatason tai valta-aseman mukaan eri tasoilla. (esim. Segregaation lieventämistyöryhmän loppuraportti 2010; Tanhua & Lahtinen 2019.)

Tasa-ammateissa eri sukupuolta olevien osuus on 40–60 %. Naisten ja miesten ammateissa vallitsevaa sukupuolta on yli 90 % työllisistä. Nais- ja miesvaltaisissa ammateissa puolestaan vallitsevan sukupuolen osuus on yli 60 %:sta 90 %:iin. (Palkansaajista 9,5 % työskenteli ... 2022.) (Infograafi 1.)

Mies- ja naisenemmistöisten alojen (STEM ja EHW) opiskelijoiden osuus päätoimisista opiskelijoista* sukupuolen ja syntyperän mukaan Suomessa (%)

thl

Työterveyslaitos

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

* STEM- ja EHW-alojen opiskelijoiden osuus päätoimisista opiskelijoista, jotka ovat 2019 syyslukukaudella kirjoilla jossain tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

** Molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Sukupuolietieto väestökisteristä.

Lähde: THL 2022, Tilastokeskus, thl.fi/moninaisesti

Infograafi 1. Koulutusmarkkinasegregaatio ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten keskuudessa 2019. Lähde: THL 2022, Tilastokeskus, thl.fi/moninaisesti.

Koulutusmarkkinasegregaation osalta ulkomaalaistaustaisten miesten ja naisten suhteelliset osuudet toisiinsa verrattuna myötäilevät suomalaistaustaisten vastaavia %-osuuksia (Witting 2024). Miina Keski-Petäjän ja Mika Wittingin (2018) mukaan Väestön koulutus rakenne 2017-tilastossa terveys- ja hyvinvointialojen koulutuksen ja kasvatustieteiden koulutuksen suorittaneista yhdeksän kymmenestä oli naisia miesten muodostaessa lähes vastaavan enemmistön tekniikan ja ICT-alan suorittaneista. Koulutusmarkkinat ovat eriytyneet sukupuolen mukaan kaikilla koulutusasteilla. Erityisen voimakasta eriytyminen on ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa (Keski-Petäjä & Witting 2018; Tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijamäärä ... 2024).

Keskiasteen tutkinnon suorittaneet

Taulukoissa 1.–2. kuvataan keskiasteen koulutuksen saaneita, % 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan koko maassa sekä Lapin maakunnassa, sen seutukunnissa ja kunnissa vuosina 2014–2023.

Taulukko 1. Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan koko maassa, Lapin maakunnassa ja seutukunnissa vuosina 2014–2023. **Lähde:** Sotkanet.fi, THL. Poimintapäivä 10.1.2025.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2014–2023
Koko maa	miehet	43,4	43,6	43,8	44,1	44,6	44,6	44,6	44,6	44,5	44,4	1
	naiset	37,8	37,9	38,2	38,3	38,7	38,7	38,7	38,6	38,5	38,2	0,4
Lappi	miehet	48,7	49,1	49,6	50,3	51	51,2	51,4	51,6	51,7	51,8	3,1
	naiset	41,9	42,2	42,5	43	43,3	43,5	43,5	43,5	43,5	43,2	1,3
Itä-Lapin seutukunta	miehet	47,6	48,3	48,8	49,9	50,8	51,2	51,8	52,2	52,9	53	5,4
	naiset	41,8	42,7	43,8	44,7	45,1	45,6	46	46,3	46,4	46,1	4,3
Kemi-Tornion seutukunta	miehet	49,9	50,3	50,8	51,6	52,2	52,8	52,8	53	53,1	53,5	3,6
	naiset	41,4	41,7	41,8	42,4	43	43,1	43,3	43,3	43,4	43,4	2
Pohjois-Lapin seutukunta	miehet	49,1	49,1	49,5	50,3	51,1	51,5	51,9	52,4	52,5	52,3	3,2
	naiset	43,1	43,2	43,5	44,3	44,4	44,7	44,3	44,4	44,6	44,3	1,2
Rovaniemen seutukunta	miehet	47,1	47,6	48,1	48,7	49,2	49,2	49,3	49,4	49,3	49,2	2,1
	naiset	41,1	41,2	41,6	41,8	42	42	41,9	41,8	41,6	41,1	0
Torniolaakson seutukunta	miehet	47,3	47,2	48	49,3	49,6	50,2	50,7	51,2	51,8	52,2	4,9
	naiset	42,3	42,9	42,7	43,4	44,3	44,2	44,6	45	45,7	46,1	3,8
Tunturi-Lapin seutukunta	miehet	51,8	52,4	52,8	53,6	54,4	54,4	54,3	54,7	55	55,3	3,5
	naiset	45,9	46,4	46,5	46,8	47,4	47,6	47,7	47,5	47,2	46,7	0,8

Keskiasteen koulutuksen saaneiden (% 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan) %-osuudet ovat nousseet molempien sukupuolten keskuudessa koko maassa, Lapin maakunnassa ja sen seutukunnissa lukuun ottamatta Rovaniemen seutukuntaa, jossa naisten osuuden osalta tilanne on pysynyt stabiilina vuosina 2014–2023. Miehet ovat naisia useammin suorittaneet keskiasteen koulutuksen jokaisella tarkastelualueella vuosina 2014–2023. Suhteellisesti suurinta keskiasteen koulutuksen saaneiden %-osuuden nousu on Itä-Lapin seutukunnan miesten keskuudessa nousun ollessa 5,4 %-yksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2023 tultaessa. Tarkasteluajankohdan viimeisimpänä tilastovuonna eli vuonna 2023 korkein keskiasteen koulutuksen suorittaneiden osuus oli Tunturi-Lapin seutukunnassa sekä miesten (55,3 %) että naisten (46,7 %) keskuudessa.

Taulukko 2. Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan Lapin maakunnan kunnissa vuosina 2014–2023. **Lähde:** Sotkanet.fi, THL. Poimintapäivä 10.1.2025.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2014–2023
Enontekiö	miehet	49,9	49,4	49,7	50,7	52,2	51,5	51,5	52	52,6	52,8	2,9
	naiset	48,3	48,2	47,8	46,7	48,4	47,6	48,2	48,2	47	47,3	-1
Inari	miehet	48,5	48,5	48,8	49	49,9	50,7	50,8	51,4	51,6	51,1	2,6
	naiset	44,4	44,9	44,8	45,6	45,3	45,2	44,8	44,7	44,7	44,3	-0,1
Kemi	miehet	49,9	50,4	50,8	51,4	52,2	53	52,9	53,1	52,9	53,2	3,3
	naiset	40,4	40,7	41	41,6	42,1	42,3	42,5	42,8	42,6	42,4	2
Kemijärvi	miehet	46,2	46,7	47,2	48,3	49	49,1	50,1	50,1	50,8	50,8	4,6
	naiset	42,5	43,6	44,7	45,7	46,5	47,1	47,6	47,9	48,2	47,6	5,1
Keminmaa	miehet	49,3	49,7	50,4	51,2	52	52,2	52,5	52,7	52,7	53,2	3,9
	naiset	39,9	40,1	41	41,3	41,6	42,2	42,2	42,5	42,4	42,1	2,2
Kittilä	miehet	52	53,1	53,5	54,2	54,6	54	54,3	55,1	55,5	55,9	3,9
	naiset	46,8	48	48,1	48,3	49	49,2	49,3	49,1	49,2	48,8	2
Kolari	miehet	53,2	54,2	54,3	55,3	56,5	57,1	56,4	56,5	55,8	56,1	2,9
	naiset	44,4	44,5	44,3	45	44,7	45,4	45,6	45,3	45,3	44,8	0,4
Muonio	miehet	50,6	50,3	51,3	52,1	52,3	53,4	53,2	52,8	54,4	54,3	3,7
	naiset	44,2	43,6	44,9	46,1	46,8	47,1	46,2	46,1	44,9	43,7	-0,5
Pelkosenniemi	miehet	51,9	52,2	51,8	51,7	52,8	53,9	53,7	53,4	53,7	53,8	1,9
	naiset	42,8	45	45,5	45,2	44,4	46	46	46,1	48,5	47,4	4,6
Pello	miehet	45,4	45,6	46,4	48	48,7	48,8	48,9	49,9	50,2	51,1	5,7
	naiset	43,6	44,8	44,8	45	46	45,8	45,9	47	47,8	48,2	4,6
Posio	miehet	47,7	49	48,8	50,3	51,6	51,7	52,1	52,8	53,6	53,2	5,5
	naiset	40,5	40,7	42	42,9	42,6	43	43,4	43,6	44,2	43,7	3,2
Ranua	miehet	45,4	45,1	46,2	48	49,4	49,8	49,9	49,9	51,4	51,7	6,3
	naiset	43,1	42,6	44,5	44,4	44,7	45	46,1	46,5	47	47,1	4
Rovaniemi	miehet	47,2	47,8	48,3	48,8	49,2	49,2	49,3	49,4	49,2	49,1	1,9
	naiset	41	41,1	41,4	41,6	41,9	41,8	41,7	41,5	41,3	40,8	-0,2
Salla	miehet	48,6	49,5	50,6	52,3	53	53,7	54	54,8	55,6	56,1	7,5
	naiset	40,8	42	43,1	44	44,5	44,7	45,5	45,7	44,8	45,4	4,6
Savukoski	miehet	49,6	49,5	50,3	49,9	51,7	52,4	52,4	53,8	55,4	56,3	6,7
	naiset	43	43,2	43	44,4	45,1	44,5	44,3	45,5	44,1	43,9	0,9
Simo	miehet	47,9	48,1	48,9	49,5	49,2	50,2	50,7	51,2	52,1	53,1	5,2
	naiset	42,4	43,1	43	43,4	43,7	44,2	44,1	44,5	44,5	44,7	2,3
Sodankylä	miehet	50,4	50,5	51,1	52,5	53,3	53,4	54	54,3	54,4	54,4	4
	naiset	42,3	42,3	43	44,1	44,5	45	44,9	44,9	45,5	45,1	2,8
Tervola	miehet	49,5	50,5	51,2	53,2	54,1	54,3	54,3	54,7	55,2	55,8	6,3
	naiset	44,3	45,3	45,6	46,8	48,5	48,6	49,1	49	48,6	48,2	3,9
Tornio	miehet	50,5	50,7	51,1	52	52,5	53	53	53	53,3	53,5	3
	naiset	42,4	42,5	42,1	42,9	43,4	43,4	43,6	43,3	43,6	43,9	1,5
Utsjoki	miehet	43,5	43,2	42,3	41,8	42,7	44,1	43,9	44,9	44,5	45	1,5
	naiset	41,2	39,6	38,8	38,1	38,1	38,8	37,9	38,2	38,2	38,6	-2,6
Ylitornio	miehet	49	48,7	49,3	50,4	50,4	51,4	52,2	52,4	53,2	53,2	4,2
	naiset	41,2	41,3	41	42	42,8	42,7	43,4	43,3	43,8	44,3	3,1

Lappilaiskunnittain tarkasteltuna keskiasteen koulutuksen saaneiden (% 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan) %-osuudet ovat nousseet molempien sukupuolten keskuudessa jokaisessa lappilaiskunnassa lukuun ottamatta Enontekiötä, Inaria, Muonioita, Rovaniemeä ja Utsjokea, joissa naisten %-osuudet ovat vähentyneet vuodesta 2014 vuoteen 2023 tultaessa. Miehet ovat naisia useammin suorittaneet keskiasteen koulutuksen jokaisessa lappilaiskunnassa vuosina 2014–2023. Suhteellisesti suurinta keskiasteen koulutuksen saaneiden %-osuuden nousu on Sallassa miesten keskuudessa nousun ollessa 7,5 %-yksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2023 tultaessa. Tarkasteluajankohdan viimeisimpänä tilastovuonna eli vuonna 2023 korkein keskiasteen koulutuksen suorittaneiden osuus oli miesten keskuudessa Savukoskella (56,3 %) ja naisten keskuudessa Kittilässä (48,8 %).

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet

Taulukoissa 3.–4. kuvataan korkea-asteen koulutuksen saaneita, % 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan koko maassa sekä Lapin maakunnassa, sen seutukunnissa ja kunnissa vuosina 2014–2023.

Taulukko 3. Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan koko maassa, Lapin maakunnassa ja seutukunnissa vuosina 2014–2023. Lähde: Sotkanet.fi, THL. Poimintapäivä 10.1.2025.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2014–2023
Koko maa	miehet	26,1	26,2	26,5	26,9	27,6	27,9	28,2	28,5	28,6	28,9	2,8
	naiset	33,2	33,6	34,2	34,9	35,8	36,3	36,9	37,5	37,9	38,5	5,3
Lappi	miehet	20,2	20,4	20,6	21	21,4	21,7	22	22,2	22,4	22,6	2,4
	naiset	29,3	29,8	30,3	31,1	31,9	32,5	33,3	34	34,6	35,3	6
Itä-Lapin seutukunta	miehet	14,7	14,8	15,2	15,3	15,7	16	16,3	16,7	16,8	17,1	2,4
	naiset	21,6	22,2	22,5	23,1	24	24,2	24,9	25,8	26,2	27	5,4
Kemi-Tornion seutukunta	miehet	19,2	19,2	19,3	19,6	19,9	19,9	20	20,2	20,2	20,3	1,1
	naiset	28,2	28,4	29	29,7	30,2	30,8	31,3	31,8	32,4	32,9	4,7
Pohjois-Lapin seutukunta	miehet	16,8	17,1	17,4	18	18,5	18,6	18,8	19	19,4	19,8	3
	naiset	27,3	27,6	28,2	29,1	30,2	31	32,1	33,1	33,6	34,4	7,1
Rovaniemen seutukunta	miehet	25,9	26,1	26,2	26,6	27,3	27,7	28	28,1	28,3	28,4	2,5
	naiset	34,7	35,2	35,7	36,4	37,3	37,9	38,7	39,2	39,8	40,4	5,7
Torniolaakson seutukunta	miehet	14,8	15,3	15,3	15,7	15,6	15,8	15,9	16,1	16	16	1,2
	naiset	20,2	21,1	21,8	22,3	23	23,8	24,8	25,7	26,4	27,1	6,9
Tunturi-Lapin seutukunta	miehet	14,6	14,6	15,1	15,7	15,9	16,3	17	17,2	17,4	17,7	3,1
	naiset	26,2	26,4	27,3	28,4	29,1	29,5	30,2	31,4	32,1	33,4	7,2

Korkea-asteen koulutuksen saaneiden (% 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan) %-osuudet ovat nousseet molempien sukupuolten keskuudessa koko maassa, Lapin maakunnassa ja seutukunnissa vuosina 2014–2023. Naiset ovat miehiä useammin suorittaneet korkea-asteen koulutuksen jokaisella tarkastelualueella vuosina 2014–2023. Suhteellisesti suurinta korkea-asteen koulutuksen saaneiden %-osuuden nousu on Pohjois-Lapin seutukunnan naisten keskuudessa nousun ollessa 7,1 %-yksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2023 tultaessa. Tarkasteluajankohdan viimeisimpänä tilastovuonna eli vuonna 2023 korkein korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus oli Lapissa Rovaniemen seutukunnassa sekä miesten (28,4 %) että naisten (40,4 %) keskuudessa – koko maassa se oli 28,9 %.

Taulukko 4. Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan Lapin maakunnan kunnissa vuosina 2014–2023. **Lähde:** Sotkanet.fi, THL. Poimintapäivä 10.1.2025.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2014–2023
Enontekiö	miehet	11,9	12,1	13	13,4	13,7	14,6	15,5	15,2	15,7	16,4	4,5
	naiset	25,4	25,9	26,7	28,6	29,8	31,1	31	31	32,1	33,1	7,7
Inari	miehet	16,1	16,3	16,4	17	17,7	18,1	18,4	18,9	19,5	20,2	4,1
	naiset	27,3	27,4	28,1	29,1	30,3	31,3	32,4	33,3	33,9	34,8	7,5
Kemi	miehet	19,1	19,2	19,1	19,4	19,8	19,6	19,7	19,7	19,8	19,5	0,4
	naiset	27,1	27,4	27,7	28,4	28,8	29,2	29,7	30	30,6	30,8	3,7
Kemijärvi	miehet	18	17,9	18,3	18,4	18,8	19,1	19,2	19,4	19,6	19,9	1,9
	naiset	23,5	24,1	24,3	24,6	25,3	25,6	25,9	26,6	26,8	27,7	4,2
Keminmaa	miehet	23,2	22,7	23,2	23,4	23,7	23,8	23,8	24,2	24,3	24,5	1,3
	naiset	33,3	33,4	34,1	34,6	35,3	35,6	36	36,5	37,5	38,3	5
Kittilä	miehet	15,4	15,2	16	16,9	16,7	17,1	17,7	17,4	18	17,7	2,3
	naiset	26,7	26,4	27,4	28,6	28,9	29,1	29,4	31	31,2	32,7	6
Kolari	miehet	14	14	14,4	14,7	15,2	15,7	16,4	17,2	17,1	17,6	3,6
	naiset	25,4	25,3	27	27,7	28,7	29,2	30,1	31,1	31,9	33,2	7,8
Muonio	miehet	16	16,3	15,9	16,5	16,8	16,7	17,3	18,2	17,9	18,8	2,8
	naiset	26,8	28,2	27,8	28,6	29,4	29,9	32	33,1	34,7	36,3	9,5
Pelkosenniemi	miehet	15,4	15,7	16,6	16,7	17,9	18,2	19,2	20	20	19,8	4,4
	naiset	26,4	26,1	26,9	28,8	29,6	28,6	29,3	30	29,9	32,9	6,5
Pello	miehet	15,5	15,8	15,7	15,8	15,8	16,5	16,3	16,5	16,7	16,5	1
	naiset	21,2	21,7	22,2	23	23,4	24,3	25,6	26	27	27,6	6,4
Posio	miehet	11,7	11,8	12,1	12,2	12,2	12,7	12,8	13,6	13,9	14,1	2,4
	naiset	18,2	18,9	19,2	20	21,1	21,4	21,6	23,2	23,5	23,8	5,6
Ranua	miehet	12,8	12,7	12,2	12,8	13,1	13,3	13,4	13	13,5	13,8	1
	naiset	18,5	19,5	19,7	20,3	20,6	21	22	22,2	23	24	5,5
Rovaniemi	miehet	26,9	27	27,2	27,5	28,2	28,6	28,9	29	29,2	29,3	2,4
	naiset	35,6	36,1	36,6	37,3	38,2	38,8	39,5	40	40,6	41,2	5,6
Salla	miehet	11,6	11,8	12,1	12,1	12,7	12,9	13,6	13,9	14	14,3	2,7
	naiset	18,2	19,1	19,5	20,3	21,3	21,6	22,8	24,1	24,8	25,5	7,3

Savukoski	miehet	12,5	13	13,5	13,4	13	13,7	13,9	14,5	14	14,4	1,9
	naiset	25,7	25,7	26,5	27,2	26,8	28,5	30,7	30,3	31,4	32,6	6,9
Simo	miehet	15,1	15,1	15,1	14,9	15,7	16,4	16,9	17,3	17,3	17	1,9
	naiset	24,7	24,9	25,4	25,3	26,3	27,1	28,1	29,1	29,4	30,4	5,7
Sodankylä	miehet	17,5	17,9	18	18,6	18,9	19	19	19,1	19,3	19,5	2
	naiset	27	27,3	27,6	28,4	29,4	30	31	32,3	32,6	33,7	6,7
Tervola	miehet	14,2	13,9	14,5	14,1	13,8	14,4	15,1	15,4	15,2	15,7	1,5
	naiset	20,6	20,5	21,4	22	23	24	24,8	25,8	27,4	27,9	7,3
Tornio	miehet	19,1	19,2	19,4	19,9	20,1	20,1	20,2	20,3	20,3	20,6	1,5
	naiset	29	29,3	30	31	31,4	32,1	32,5	33,1	33,4	34,1	5,1
Utsjoki	miehet	16,3	16,7	18,7	18,9	20	18,9	19,5	18,8	19,5	19,2	2,9
	naiset	30,1	31,4	33,5	33,8	34,8	35,7	37,1	37,3	38,4	37,1	7
Yli-Irtio	miehet	14,2	14,9	15	15,5	15,4	15,1	15,6	15,9	15,4	15,6	1,4
	naiset	19,4	20,6	21,5	21,8	22,6	23,4	24,1	25,5	26	26,7	7,3

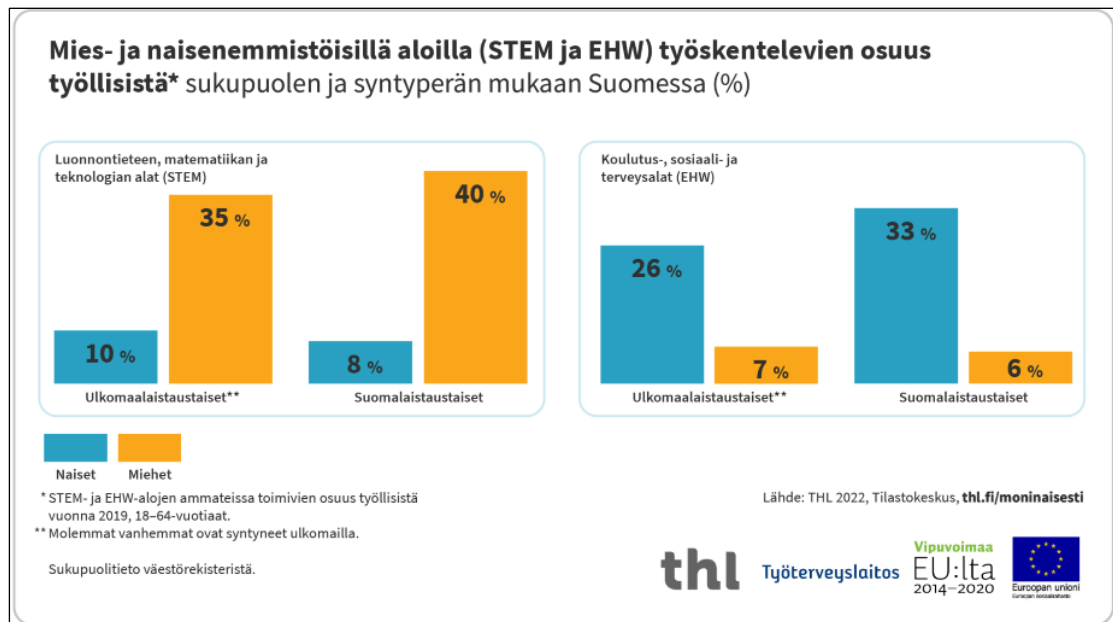
Lappilaiskunnittain tarkasteltuna korkea-asteen koulutuksen saaneiden (% 20 vuotta täyttäneistä sukupuolen mukaan) %-osuudet ovat nousseet molempien sukupuolten keskuudessa jokaisessa lappilaiskunnassa. Naiset ovat miehiä useammin suorittaneet korkea-asteen koulutuksen jokaisessa lappilaiskunnassa vuosina 2014–2023. Suhteellisesti suurinta korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuuden nousu on Muoniossa naisten keskuudessa nousun ollessa 9,5 %-yksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2023 tultaessa. Tarkasteluajankohdan viimeisimpänä tilastovuonna eli vuonna 2023 korkein korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus oli Rovaniemen seutukunnassa sekä miesten (29,3 %) että naisten keskuudessa (41,2 %).

Havaintoja työmarkkinasegregaatiosta

Myös työmarkkinat ovat segregoituneet Suomessa koulutusmarkkinoiden tapaan. Naiset ja miehet työskentelevät eri aloilla ja ammateissa. Naisten koulutustaso on noussut miehiä nopeammin vuosina 2000–2020 ja miesten koulutusvaje suhteessa naisiin on lisääntynyt, mikä heijastuu myös sukupuolten välisiin työttömyyseroihin. (Alasoini ym. 2022, 10–22.)

Miesenemmistöisiä aloja ovat perinteisesti olleet ja ovat edelleen tekniikka ja ICT. Vastaavasti naisenemmistöisiä aloja ovat olleet ja ovat edelleen terveys- ja sosiaalialat. (Keski-Petäjä & Witting 2018.) Terveys- ja sosiaalipalvelut oli naisvaltaisin toimiala ja rakentaminen oli miesvaltaisin toimiala vuonna 2023. Vuosina 2007–2023 naiset työllistyivät toimialoista entistä useammin terveys- ja sosiaalipalveluihin ja miehet

teollisuutta useammin muille toimialoille (hallinto- ja tukipalvelutoiminta, informaatio- ja viestintä). (Entistä useampi nainen ... 2024.) (Infograafi 2.)

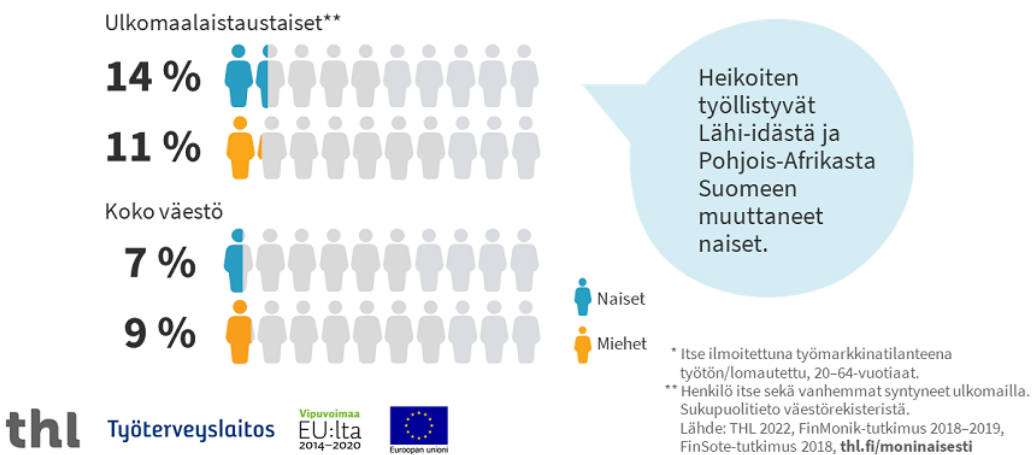

Infograafi 2. Työmarkkinasegregaatio ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten keskuudessa 2019. Lähde: THL 2022, Tilastokeskus, thl.fi/moninaisesti.

Myös työmarkkinasegregaation osalta koulutusmarkkinasegregaation tapaan ulkomaalaistaustaisten miesten ja naisten suhteelliset osuudet toisiinsa verrattuna myötäilevät suomalaistaustaisten vastaavia %-osuuksia eri ammattialoilla työskentelyn osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportissa (Laine 2024) on tarkasteltu työelämän rakennemuutosten vaikutuksia sukupuolten työmarkkina-asemaan ja palkkaeroon Suomessa vuosina 2013–2020. Raportin mukaan sukupuolen mukainen segregatio on voimakasta kaikilla sektoreilla. Miehet ja naiset sijoittuvat eri koulutus- ja ammattialoille, mikä on yhteydessä myös palkkaeroon ja työttömyyden todennäköisyyteen. (Laine 2025, ks. myös Pylkkänen 2023.) (Infograafi 3.)

Työttömien osuus* sukupuolen ja syntyperän mukaan Suomessa (%)

Infograafi 3. Työttömien osuus sukupuolen ja syntyperän mukaan Suomessa (%). Lähde: THL 2022, Tilastokeskus, thl.fi/moninaisesti.

Työttömyys on eriytynyt syntyperän ja sukupuolen mukaan Suomessa. Ulkomaalaistaustaisten työttömyys vähenee Suomessa asumisvuosien lisääntymisen myötä (Tilastoja maahanmuuttajien työllisyydestä 2021; ks. myös Viinamäki 2020, 121–137; Viinamäki 2021, 14–80). Ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste on selvästi matalampi kuin ulkomaalaistaustaisilla miehillä huolimatta naisten työllisyysasteen noususta tarkasteltaessa vuosia 2016–2023 (Baumgartner 2024). Ulkomaalaistaustaisten naisten työttömyys on ulkomaalaistaustaisia miehiä korkeammalla tasolla. Tuomo Alasoinin ym. (2022, 10–12) mukaan miesten ja naisten työttömyyserojen taustalla on ala- ja ammattisegregaatio (ks. myös Keski-Petäjä & Witting 2018).

Työttömät, % työvoimasta

Taulukoissa 5.–6. kuvataan työttömyyttä (% työvoimasta) sukupuolen mukaan koko maassa sekä Lapin maakunnassa, sen seutukunnissa ja kunnissa vuosina 2014–2023.

Taulukko 5. Työttömät, % työvoimasta sukupuolen mukaan koko maassa, Lapin maakunnassa ja seutukunnissa vuosina 2014–2023. **Lähde:** Sotkanet.fi, THL. Poimintapäivä 10.1.2025.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2014–2023
Koko maa	miehet	14	14,9	14,6	12,5	10,6	10,2	14,2	12,6	10,6	11,1	-2,9
	naiset	10,8	11,8	11,9	10,6	8,8	8,1	11,8	10	8,3	8,4	-2,4
Lappi	miehet	19,3	19,4	18,5	16,1	13,6	12,8	16,7	14,9	12,7	12,4	-6,9
	naiset	13,4	13,8	13,4	12	10,1	9,1	12,6	10,2	8,1	7,6	-5,8
Itä-Lapin seutukunta	miehet	26,6	26,2	24,5	22,1	18,2	18,2	22,5	20,9	19	19,1	-7,5
	naiset	14,6	14,4	13,3	12,2	9,5	8,6	11,4	10,4	9,2	8,5	-6,1
Kemi-Tornion seutukunta	miehet	17,5	17,9	16,6	14,9	12,3	12	14,4	13,3	12,3	12,4	-5,1
	naiset	15,8	16,3	15,7	14,2	11,7	10,5	12,8	10,2	8,5	8,3	-7,5
Pohjois-Lapin seutukunta	miehet	19,2	18,7	17,2	15,1	12	10,9	15,5	13,3	10,5	10	-9,2
	naiset	11,2	11,6	11	9,8	7,8	6,9	12	10	7	6,2	-5
Rovaniemen seutukunta	miehet	18,8	18,8	18,6	15,7	13,6	12,7	16,9	15	12,2	11,9	-6,9
	naiset	12,1	12,5	12,6	11,1	9,5	8,6	12,2	9,8	7,7	7,3	-4,8
Torniolaakson seutukunta	miehet	20,2	21,4	19,9	16,5	14,1	13,9	16,2	15,7	15,1	13,8	-6,4
	naiset	12,3	12,6	12	10,4	10,1	9,3	11,1	9,4	8	7,8	-4,5
Tunturi-Lapin seutukunta	miehet	20,5	20,3	19,3	17,2	15,3	12,9	19,9	16	12,9	11,4	-9,1
	naiset	13,2	13,3	12,1	11,1	9,6	9,1	16,3	11,8	8,6	7,6	-5,6

Työttömyys (% työvoimasta) on vähentynyt molempien sukupuolten keskuudessa koko maassa, Lapin maakunnassa ja seutukunnissa vuosina 2014–2023. Miesten työttömyys (% työvoimasta) on naisia korkeampaa jokaisella tarkastelualueella vuosina 2014–2023. Suhteellisesti suurinta työttömien (% työvoimasta) %-osuuden vähentyminen on Pohjois-Lapin seutukunnan miesten keskuudessa vähentymisen ollessa -9,2 %-yksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2023 tultaessa. Tarkasteluajankohdan viimeisimpänä tilastovuonna eli vuonna 2023 korkein työttömien (% työvoimasta) osuus oli Itä-Lapin seutukunnassa sekä miesten (19,1 %) että naisten (8,5 %) keskuudessa.

Taulukko 6. Työttömät, % työvoimasta sukupuolen mukaan Lapin maakunnan kunnissa vuosina 2014–2023. **Lähde:** Sotkanet.fi, THL. Poimintapäivä 10.1.2025.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2014–2023
Enontekiö	miehet	23,3	24,9	22,2	22,8	22,5	17,9	22	19	15,1	14,8	-8,5
	naiset	14,2	13,3	12,9	12,1	9,3	10,1	15,6	13,5	10,4	9	-5,2
Inari	miehet	23	22,5	19,4	17,7	14,2	13,9	20,2	17	13,6	12,3	-10,7
	naiset	12,2	11,9	11,2	10,7	8,6	8,5	15,1	12,3	9	8,2	-4
Kemi	miehet	20,1	20,4	19,2	18,6	15,7	15,2	18,2	16,5	16	16,7	-3,4
	naiset	17,5	18,5	17,5	16	14	12,8	15,6	12,9	10,8	11,7	-5,8
Kemijärvi	miehet	28,1	25,2	23,5	19,9	16,8	17,5	22,4	21,2	19,2	21	-7,1
	naiset	14,2	13,3	11,8	11,3	9,1	8,2	10,6	9,7	9,5	8,8	-5,4
Keminmaa	miehet	14,9	15,1	13,6	11,9	9,7	8,6	11,4	10,4	9,8	9,6	-5,3
	naiset	13,5	13,1	13	12	9,6	8,2	10,4	8	6,7	5,8	-7,7
Kittilä	miehet	17,7	17,3	16,8	14,8	12,4	10,6	18,2	14,3	11,4	9,9	-7,8

	naiset	11,7	11,8	10,5	9,9	8,7	8,9	17,3	11,6	7,9	7,4	-4,3
Kolari	miehet	22,7	22,7	20,5	18,1	15,3	13,3	21,2	15,7	12,6	11,9	-10,8
	naiset	15,5	14,9	13,8	12,2	10,7	9,2	16,1	11	8,7	7,3	-8,2
Muonio	miehet	22,4	20,7	22,1	18,1	17,8	15,3	21,1	19,1	16,3	12,4	-10
	naiset	12,8	14,8	13,3	11,9	10,6	8,7	14	12,6	9,3	8	-4,8
Pelkosenniemi	miehet	31,9	29,7	30	27,8	22	19	23,7	17,9	14	14,9	-17
	naiset	16,1	14,9	13,2	11,1	10,4	8,2	14,8	11,8	8,5	8,2	-7,9
Pello	miehet	21,3	22,9	21	18,3	15,3	13,6	15,6	14,8	14,7	13	-8,3
	naiset	11,2	11,1	10,5	10,1	10,3	8,7	10,7	8,6	7,2	7,1	-4,1
Posio	miehet	22,3	25,2	24,5	21,5	17,3	18,6	21,9	19,8	19,2	17,3	-5
	naiset	13,7	15,1	16,9	15,5	11,6	9,5	12,5	11,6	10,1	9,6	-4,1
Ranua	miehet	20,3	21,1	19,8	17,8	16,1	14,4	17	14,2	13	13,7	-6,6
	naiset	14,1	13,2	14,1	12	11,4	10,6	11,9	10,1	9,4	8	-6,1
Rovaniemi	miehet	18,7	18,6	18,6	15,6	13,5	12,6	16,9	15,1	12,1	11,8	-6,9
	naiset	12	12,5	12,6	11	9,4	8,5	12,2	9,8	7,6	7,2	-4,8
Salla	miehet	27	28,6	25,9	25,6	20,6	17,6	22,4	21,7	19,8	19,1	-7,9
	naiset	15,1	15,7	13	11,8	8,1	8	10	9,8	7,9	6,7	-8,4
Savukoski	miehet	24,9	24	22,1	21,7	18,4	22,5	24	22,2	19,1	16,6	-8,3
	naiset	17,5	16,5	14,7	11,4	10,1	10,8	14,6	12,1	9,8	9	-8,5
Simo	miehet	15,5	16,8	15,7	14,7	10,8	9,9	13,4	11,6	12,4	15,3	-0,2
	naiset	16,6	15,4	15	11,1	9,5	7,9	9,5	6,8	6,2	6,3	-10,3
Sodankylä	miehet	16,4	16,2	15,9	13,3	10,5	8,6	11,7	10	7,7	7,7	-8,7
	naiset	10,9	12	11,3	9,3	7,4	5,8	9,7	8,1	5,5	4,5	-6,4
Tervola	miehet	19	19,7	17,1	16,4	14,5	12,7	13,5	12,9	12,1	11,2	-7,8
	naiset	15,2	15,6	14,9	13,6	10	11,4	11,9	9,6	7,7	7,6	-7,6
Tornio	miehet	16	16,5	15,3	12,5	10,3	10,7	12,4	11,7	9,9	9,5	-6,5
	naiset	15	15,8	15,3	13,8	11	9,5	11,6	9,2	7,3	6,6	-8,4
Utsjoki	miehet	17,6	16,7	14,1	12,6	9,4	9,9	15	14,4	11,6	12,1	-5,5
	naiset	6,7	7,8	7,5	6,6	4,9	4,6	8,9	8,6	5,1	5	-1,7
Ylitornio	miehet	19,4	20,1	18,9	15,1	13,2	14,2	16,8	16,4	15,4	14,5	-4,9
	naiset	13,2	13,9	13,2	10,6	9,9	9,8	11,4	10,1	8,7	8,4	-4,8

Lappilaiskunnittain tarkasteltuna työttömyys (% työvoimasta) on vähentynyt molempien sukupuolten keskuudessa jokaisessa lappilaiskunnassa. Miehet ovat olleet naisia useammin työttöminä jokaisessa lappilaiskunnassa vuosina 2014–2023 lukuun ottamatta Keminmaata vuonna 2017, Simoa vuonna 2014 ja Torniota vuosina 2017–2018, jolloin naisten työttömyys oli miesten työttömyyttä suurempaa. Torniossa vuonna 2016 työttömyys oli samansuuruinen molemmilla sukupuolilla. Suhteellisesti suurinta työttömyyden (% työvoimasta) vähentyminen on Pelkosenniemellä miesten keskuudessa vähentymisen ollessa -17 %-yksikköä vuodesta 2014 vuoteen 2023 tultaessa. Tarkasteluajankohdan viimeisimpänä tilastovuonna eli vuonna 2023

korkeinta työttömyys (% työvoimasta) oli Kemijärvellä miesten keskuudessa (21 %) ja Kemissä naisten keskuudessa (11,7 %).

Pohdinta

Artikkelin tilastokatsauksen mukaan koko maassa ja Lapissa koulutustaso ja työttömyys ovat eriytyneet varsin voimakkaasti sukupuolen mukaan. Koulutusmarkkinoilla miehet ovat suorittaneet naisia useammin keskiasteen tutkinnon ja naiset miehiä useammin korkea-asteen tutkinnon. Työmarkkinoilla suomalaistaustaisten naisten työttömyys on vähäisempää kuin miehillä, mutta ulkomaalaistaustaisilla miehillä vähäisempää kuin ulkomaalaistaustaisilla naisilla.

Suomessa ja Lapissa on samaan aikaan sekä työttömyyttä että työvoimapulaa, jonka kohtaanto-ongelman yhtenä ratkaisumahdollisuutena pidetään koulutusta ja ohjausta (ml. työnantajat ja työntekijät) (Larja & Peltonen 2023; Työvoiman saatavuus ja kohtaanto 2025; Työvoimabarometri 2025). Myös työsuhdetyypillä (määräaikainen vs. toistaiseksi voimassa oleva; kokoaikainen vs. osa-aikainen) on merkitystä rekrytoitumisessa (Uusitalo ym. 2024; ks. myös Kauhanen 2021). Käypä esimerkki työsuhdetyypin merkityksellisyydestä ovat terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut, joissa työvoimapula on vakava ongelma. Työvoimapula keskittyy sotepalveluissa erityisesti määräaikaisiin töihin, joihin saamatta jääneiden henkilöiden määrä kasvoi yli 30 000:een vuonna 2020. (Räisänen & Ylikännö 2021, 73–74; ks. myös Tuomaala 2024.)

Työvoimatarpeen muutoksen taustalla kohti työvoimapulaa ja kohtaanto-ongelmaa ovat elinkeinorakenteen muutos ja työvoiman tarjonnassa tapahtunut kehitys (mm. ikäluokkien pienentyminen, eläköityminen, ammatin vaihto). Digitalisaation mahdollistama etätö ja monipaikkainen asuminen (mm. suurempi valinnanvapaus työssäkäyntipaikkakuntien osalta) luo uusia mahdollisuuksia sekä miehille että naisille työllistyä ja asua myös Lapissa (Alasalmi ym. 2020).

Jatkuvaan oppimiseen resurssointi on yksi ratkaisukeino työvoimapulaan (Eerola ym. 2023; ks. myös Osaaminen turvaa tulevaisuuden ... 2020). Palveluvaltaistuvan ja digitalisoituvan yhteiskunnan uudentyypiset työelämän kvalifikaatiovaatimukset edellyttävät oppilaitosten koulutussisältöjen jatkuvaa päivittämistä ja heikkojen signaalien lukutaitoa sekä uudentyypisiä opiskelun ja osaamisen päivittämismuotoja perinteisen kokopäiväisen opiskelun rinnalle sekä suomalaistaustaiselle että

ulkomaalaistaustaiselle Suomessa asuvalle väestölle. Oppilaitosten, työnantajien ja työvoimaviranomaisten yhteistyö sekä paikallisiin ja alueellisiin tarpeisiin suunniteltujen toimintamallien kehittäminen ovat avainasemassa työllisyyden lisäämisessä ja työttömyyden vähentämisessä.

Kehittämistyötä ei tarvitse aloittaa tyhjästä, vaan se voi aloittaa perehtymällä kansalliseen ja kansainväliseen tutkittuun tietoon perustuviin kehittämissuosituksiin ja kehittämisoppaisiin unhottamatta ilmiöperustaisia käsiteanalyyssejä, jotka luovat vankan ja argumentoidun perustan uuden kehittämiselle ja kehittämisen sisällöllisen uutuusarvon dokumentoimiselle paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Kirjallisuus

Alasalmi, J., Busk, H., Holappa, V., Huovari, J., Härmälä, V., Kotavaara, O., Lehtonen, O., Muilu, T., Vihinen, H. & Rusanen, J. 2020. Työn ja työvoiman alueellinen liikkuvuus ja monipaikkainen väestö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:12. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-928-8>.

Alasoini, T., Joensuu, M., Juvonen-Posti, P., Järnefelt, N., Aart-Jan Riekhoff, A-J., Toivio, P. & Turunen, J. 2022. Työelämän ja työmarkkinoiden muutos. Haasteita ja kehittämistarpeita sosiaaliturvan uudistamiselle. Sosiaaliturvakomitean julkaisuja 2022:7. Viitattu 12.1.2025 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8671-8>.

Baumgartner, T. 2024. Ulkomaalaistaustaisten työllisyyden kasvu pysähtyi vuonna 2023. Tilastokeskus. Viitattu 24.1.2025 <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2024/ulkomaalaistaustaisten-tyollisyyden-kasvu-pysahtyi>.

Eerola, E., Obstbaum, M. & Vanhala, J. 2023. Osaava työvoima, työllisyys ja työmarkkinoiden kireys. SUOMEN PANKIN AJANKOHTAISIA ARTIKKELEITA TALOUDESTA. Viitattu 18.1.2025 <https://www.eurojatalous.fi/fi/2023/artikkelit/osaava-tyovoima-tyollisyys-ja-tyomarkkinoiden-kireys/>.

Entistä useampi nainen työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa vuonna 2023. Tilastokeskus. tiedote 17.12.2024 | Työssäkäynti 2023. Viitattu 16.1.2025 <https://stat.fi/julkaisu/clmfzmis3shxj0bw3fpjlbjxn>.

Future of Jobs Report 2025. World Economic Forum. Viitattu 24.1.2025 https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025.pdf.

ILO 2021. Global framework on core skills for life and work in the 21st century. Viitattu 12.1.2025 https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmstp5/groups/public/%40ed_emp/%40emp_ent/documents/publication/wcms_813222.pdf.

Kauhanen, R. 2021. Työvoimapula, työvoiman kohtaanto ja avointen työpaikkojen laatu. T&Y 1/2021. Viitattu 18.1.2025 <https://labore.fi/t&y/tyovoimapula-tyovoiman-kohtaanto-ja-avointen-tyopaikkojen-laatu/>.

Keskiasteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä. Sotkanet.fi. Viitattu 10.1.2025
https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s_YLizey1vUxAwA=®ion=y_IJsDbSM4zPMLc2Llx3MczNAXKT4i3MjIvMkj2jrA2zrY2B0kaGtgA=&year=sy5zsU7R0zUEAA==&gender=m:f&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202407081245.

Keski-Petäjä, M. & Witting, M. 2018. Alle viidennes opiskelijoista opinnoissa joissa tasaisesti naisia ja miehiä – koulutus-alojen eriytyminen jatkuu. Tieto&trendit. Tilastokeskus. Viitattu 27.1.2025 <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/alle-viidennes-opiskelijoista-opinnoissa-joissa-tasaisesti-naisia-ja-miehia-koulutusalojen-eriytyminen-jatkuu>.

Klös, H-P., Seyda, S. & Werner, D. 2020. IW-Report 40/2020. Berufliche Qualifizierung und Digitalisierung. Eine empirische Bestandsaufnahme. Institut der deutschen Wirtschaft. Viitattu 13.1.2025
https://www.iwkoeln.de/fileadmin/user_upload/Studien/Report/PDF/2020/IW-Report_2020_Berufliche_Qualifizierung.pdf.

Korkea-asteen koulutuksen saaneet, % 20 vuotta täyttäneistä. Sotkanet.fi. Viitattu 10.1.2025
https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s_YLizey1vUxAwA=®ion=y_IJsDbSM4zPMLc2Llx3MczNAXKT4i3MjIvMkj2jrA2zrY2B0kaGtgA=&year=sy5zsU7R0zUEAA==&gender=m:f&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202407081245.

Koulutussegregaatio ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten keskuudessa 2019. Lähde: THL 2022, Tilastokeskus, thl.fi/moninaisesti. Viitattu 27.1.2025
<https://thl.fi/documents/155392151/190298495/mies-ja-naisenemmistoisten-alojen-stem-ehw-opiskelijoiden-osuus-paatoimisista-opiskelijoista-sukupuolen-ja-syntyperan-mukaan-suomessa-a.png/43e2eb57-f86b-0808-8e96-52609f59c3c7?t=1663224408364>.

Laine, P. 2024. Työelämän muutokset, sukupuolten työmarkkina-asema ja samapalkkaisuus. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportteja ja muistioita 2024:26. Viitattu 28.1.2025 Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8458-5>.

Larja, L. & Peltonen, J. 2023. Työvoiman saatavuus, työvoimapula ja kohtaanto-ongelmat vuonna 2022. Työvoimatiekartat -hankkeen loppuraportti. TEM-analyseja • 113/2023. Viitattu 28.1.2025
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164550/Ty%C3%B6voimatiekartat_hankkeen%20loppuraportti_tarkistettu.pdf.

OSAAMINEN 2035. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2019:3. Viitattu 24.1.2025
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaaminen_2035.pdf.

Osaaminen turvaa tulevaisuuden. Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset 2020. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:38. 18.1.2025 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-610-5>.

Palkansaajista 9,5 % työskenteli tasa-ammateissa vuonna 2020. Tilastokeskus. Viitattu 15.1.2025 <https://stat.fi/julkaisu/cl8y81dpv5wu80bulgf4gifkh>.

Pylkkänen, E. 2022. Työvoiman saatavuusongelmia. Viitattu 29.1.2025
https://valtioneuvosto.fi/documents/1410877/104583605/Talous_ja_tyollisyys_Elina_Pylkkanen_01112022.pdf/42a5f43b-94b4-5aeb-9aa1-56c7cb892406/Talous_ja_tyollisyys_Elina_Pylkkanen_01112022.pdf?t=1667295842733.

Pylkkänen, E. 2023. Työmarkkinoiden kohtaanto-paradoksi. Valtioneuvosto. Viitattu 15.1.2025 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/tyomarkkinoiden-kohtaanto-paradoksi>.

Räisänen, H. & Ylikännö, M. 2021. Minne uudet työpaikat syntyivät vuonna 2020? TEM-analyyseja • 108/2021. Viitattu 29.1.2025
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163498/Minne%20uudet%20ty%C3%B6paikat%20syntyiv%C3%A4t%20vuonna%202020.pdf>.

Segregaation lieventämistyöryhmän loppuraportti 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:18. Viitattu 28.1.2025
[https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75541/okmtr18.pdf?sequence=.](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75541/okmtr18.pdf?sequence=)

Sotkanet.fi, Tilasto- ja indikaattoripankki. Viitattu 2.1.2025
<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/index>.

Tanhua, I. & Lahtinen, J. 2019. Sukupuolittuneet ammattikäsitkset yksi ammatillisen segregaation syy. Viitattu 28.1.2025 <https://tietokayttoon.fi/ajankohtaista/blogi/-/blogs/sukupuolittuneet-ammattikasitkset-yksi-ammattillisen-segregaation-syy>.

The Future of Jobs Report 2018. World Economic Forum. Viitattu 24.1.2025
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

Tilastoja maahanmuuttajien työllisyydestä 2021. Elinkeinoelämän keskusliitto. Viitattu 16.1.2025 <https://ek.fi/wp-content/uploads/2021/10/20211017-tilastoja-maahanmuuttajien-tyollisyydesta.pdf>.

Tuomaala, M. 2024. Työvoiman saatavuus ja kohtaanto 1/2024. TEM-analyyseja • 119/2024. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 29.1.2025
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165485/Ty%C3%B6voiman%20saavuus%20ja%20kohtaanto%201_2024.pdf.

Tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijamäärä 1,4 miljoonaa vuonna 2023 2024. Tilastokeskus. Viitattu 15.1.2025 <https://stat.fi/julkaisu/cln0f6m2lohof0cutj72f1hi4>.

Työmarkkinasegregaatio ulkomaalais- ja suomalaistaustaisten keskuudessa 2019. Lähde: THL 2022, Tilastokeskus, thl.fi/moninaisesti. Viitattu 27.1.2025
<https://thl.fi/documents/155392151/190298501/stem-ehw-tyoskentelevien-osuus-tyollisista-sukupuolen-ja-syntyperan-mukaan-suomessa-min.png/d3fccb2d-c933-c98a-5b98-7ba001412c23?t=1663232768056>.

Työvoimabarometri 2025. Viitattu 29.1.2025 <https://tyovoimabarometri.fi/>.

Työvoiman saatavuus ja kohtaanto. TEM, KEHA-keskus. Viitattu 14.1.2025
<https://tyomarkkinatori.fi/teemasivut/tyovoiman-saatavuus-ja-kohtaanto>.

Työttömien osuus sukupuolen ja syntyperän mukaan Suomessa (%). Lähde: THL 2022, Tilastokeskus, thl.fi/moninaisesti. Lähde: THL 2022. FinMonik-tutkimus 2018–2019, FinSote-tutkimus 2018. thl.fi/moninaisesti. Viitattu 27.1.2025
<https://thl.fi/documents/155392151/190298498/Tyottomien-osuus-sukupuolen-ja-syntyperan-mukaan-Suomessa.png/4646299a-1759-6552-2f4c-766ceeb8fc70?t=1665115091547>.

Työttömät, % työvoimasta. Sotkanet.fi. Viitattu 10.1.2025
https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=s_YLizey1vUxAwA=®ion=y_IJsDbSM4zPMLc2Llx3MczNAXKT4i3MjIvMkj2jrA2zrY2B0kaGtgA=&year=sy5zsU7R0zUEAA==&gender=m;f&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202407081245.

Uusitalo, V., Kauhanen, M., Nivala, A. & Suhonen, T. 2024. Geographical and Occupational Mismatch in Finland over the Recent Era of Economic Crises: Estimates Using an Interconnected-Markets Approach. Memorandum 1/2024. The Finnish Economic Policy

Council. Viitattu 28.1.2025 https://talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wp-content/uploads/2024/11/tpan-memorandum-1-2024_Geographical-and-Occupational-Mismatch-in-Finland-over-the-Recent-Era-of-Economic-Crises.pdf.

Viinamäki, L. & Saari, E. 2018. Sosiaalialan korkeakoulutus ja yhteiskunnalliset haasteet. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saarnio, Reetta & Seppänen, Raija (toim.) 2018. Soten haasteet hyvinvointialan korkeakoulutukselle - 22 artikkelia teemasta. Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 19/2018, 89–104. Viitattu 24.1.2025 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/159708/B%2019%202018%20Viinamaki%20Saarnio%20Seppanen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Viinamäki, L. 2020. Kansallinen ja alueellinen tilastokatsaus. Teoksessa Ahonen-Coly, S., Halme, K., Hietalahti A., Lang T., Rätty M., Saari E. & Viinamäki L. 2020. Maahanmuuttajaopiskelijan ääni - näkökulmia opintoihin ja työelämään Suomessa. Laurea Julkaisut | Laurea Publications 155, 121–137. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.1.2025 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-599-3>.

Viinamäki, L. 2021. Maahanmuuttajuus hakusana- ja tilastokontekstissa. Teoksessa Viinamäki, L. (toim.) 2021. Havaintoja maahanmuuttajien koulutus- ja työmarkkinapaikasta Suomessa. Lapin ammattikorkeakoulu, Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 26/2021, 14–80. Viitattu 16.1.2025 <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-421-5>.

Väänänen, A. & Turtiainen, J. 2014. Suomalaisen työntekijyyden muutos 1945–2013. Teoksessa Väänänen, A. & Turtiainen, J. (toim.) Suomalainen työntekijäisyys 1945–2013. Tampere, Vastapaino.

Winde, M. & Klier, J. 2021. Future Skills 2021. 21 Kompetenzen für eine Welt im Wandel. Viitattu 12.1.2025 <https://www.stifterverband.org/medien/future-skills-2021>.

Witting, M. 2024. Ulkomaalaistaustaisten koulutusrakenne samankaltainen kuin muulla väestöllä – täydennyskyselyillä tutkintorekisteriin 45 000 uutta tutkintoa. Tieto&trendit. Tilastokeskus. Viitattu 27.1.2025 <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2024/ulkomaalaistaustaisten-koulutusrakenne-samankaltainen-kuin-syntyperaisilla-suomalaisilla-taydennyskyselyilla-tutkintorekisteriin-45-000-uutta-tutkintoa>.